

Koncerter i Ribe Domkirke
Foredrag, Langgaard Lounge, film
og museumsbesøg

Ribe 1. - 4. september / langgaardfestival.dk

Rued
Langgaard
Festival

Program Rued Langgaard Festival 2011

Passion – Liszt og Langgaard

Luftånder

”Hans figur var usædvanlig høj og tynd, ansigtet var blegt, og fra de flammende søgrønne øjne skød der lyn... Hans gangart var ubestemmelig og han lod snarere til at svæve end at sætte fødderne på jorden. Hele hans fremtrædelse mindede mest af alt om et spøgelse, der var på vej til at trække sig tilbage til mørket.”

Sådan beskriver grevinde Marie d’Agoult den 23-årige Franz Liszt, på et tidspunkt hvor han med udgangspunkt i Paris er i færd med at slå igennem som både komponist og omrejsende klavervirtuos. Kombinationen af et særligt verdensfjernt udtryk, en udstråling af aristokratisk overlegenhed og maskulin ynde samt helt særlige pianistiske og musikalske evner gør Liszt til en af sin tids største kvindebedårer. Noget lignende kan ikke siges om Rued Langgaard, men den reserverede verdensfjerne fremtoning, der snarer giver mindelser om en luftånd end et kødeligt menneske, har Langgaard til fælles med Liszt. Her er det en af Rued Langgaards far Siegfried Langgaards klaverelever, der karakteriserer teenager-komponisten Langgaard:

”Rued var altid tavs, meget tavs. Jeg har aldrig hørt ham sige andet end ja eller nej, og jeg har aldrig set ham smile. Han var fjern og især hans blik var fjernt, som om han lyttede. Det var altid noget i hans hoved, noget skabende. Han lyttede til hvad han i fantasien hørte..”

Til trods for at Franz Liszt allerede døde i årtiet før Rued Langgaards fødsel, og til trods for at Liszts musik kun spillede en marginal rolle i det danske musikliv, var han en af de komponister, der betød mest for Rued Langgaard. Da Langgaard i det tidlige forår 1921 i Venedig får den første afgørende inspiration til det, der skulle blive hans hovedværk – operaen *Antikrist* – tyder alt på at han hører Liszts *La lugubre gondola II* (Den uheldssvangre gondol) for sit indre øre, for denne dødsviende musik kommer til at danne baggrund for operaens musikalske DNA, da selve Antikrists tema er nært beslægtet med hovedtemaet i *La lugubre gondola II*. Og da Langgaard i sæsonen 1927-28 stod i spidsen for den såkaldte ”De kedeliges Musikforening”, som Langgaard havde stiftet for at skabe et modspil til den tids nyeste kompositionsmusik og til jazzen, gav han Liszts sidste symfoniske digt *Von der Wiege bis zum Grabe* (Fra Vugge til Grave) sin første danske opførelse.

Den vidtspændende titel *Fra Vugge til Grav* er rammende for noget af det, der forener Liszt og Langgaard, for udover at være dybt optaget af musikkens åndelige kraft inddrog begge komponister et vidt spekter af menneskelivets mange sider i deres musik. Dybt personlige oplevelser og stemninger knyttet til særlige lokaliteter er ofte udgangspunkt for enkelte værker. Det gælder f.eks. Langgaards *Rosengårdsviser* og *Strygekvarteret nr. 6 i én sats*, der begge er følger af et ulykkeligt kærlighedsforhold, som udspillede sig omkring huset Rosengården i Kyrkhult i Blekinge. Og det gælder Liszts klaverstykker *Aux cyprès de la Villa d’Este* og *Les jeux d’eau à la Villa d’Este*, der udmaler den særlige atmosfære Liszt oplevede i den forunderlige renaissancepark ved Villa d’Este i Tivoli øst for Rom.

Når den kompositoriske lunte skulle tændes tog Liszt og Wagner sig kort sagt store friheder til efter for godt befindende at gribe ud efter små og store virkeligheds-elementer, der til kom, at de i usædvanlige grad var autonome komponister set i forhold til deres samtid. Sammen med Wagner var Liszt den fremmeste repræsentant for den såkaldte nytyske skole, hvor de overleverede traditioner om musikkens formmæssige sammensætning blev brudt til fordel for en friere kompositionsform, hvor musikkens følelsesmæssige indhold og en organisk transformation af de enkelte temaer er bærende for den musikalske udvikling. Og Langgaard er både berømmet og berygtet for sin evne til det ene øjeblik at komponere i en arkaisk romantisk stil a la Niels W Gade, og så i det næste øjeblik at bryde alle konventioner som f.eks. i det splintrede klaverværk *Le Béguinage*, der varsler den senere fluxusbevægelses dyrkelse af happening og dekonstruktion.

Igennem Siegfried Langgaard var der en konkret forbindelse mellem Franz Liszt og Rued Langgaard, da Siegfried i somrene 1878 og 79 studerede hos Liszt i Weimar. Og da Siegfried sidenhen underviste sin begavede søn Rued i komposition, var Liszt en af de kunstneriske ledestjerner. Mange år efter i klaverkoncerten *Koncert Fra Arild* (1935-38) har Langgaard sat et musikalsk minde over netop disse to lærermestre, da koncerten er komponeret over musik af både Siegfried Langgaard og Franz Liszt. Udtrykket i koncerten er med en høj grad af virtuositet og en fabulerende stil typisk for en stor del af Liszts og Rued Langgaards øvrige musik, som f.eks. Langgaards klaverstykke *Flammekamrene* og Liszt orgelværk *Præludie og fuga over BACH*. Her står det klart at Liszt var en mester i kunsten at forføre sit publikum med effektfulde musikalske vendinger og halsbrækkende toneløb, og i *Som en tyv om Natten* fører Langgaard traditionen videre, samtidig med at musikken er et godt eksempel på Langgaards dyrkelse af mystiske stemninger.

Både Liszt og Langgaard fandt ofte inspiration i myter, bibeltekster og klassisk litteratur. Især dramatiske skæbneberetninger med farverigt billedsprog lader til at have talt til dem. F.eks. Dantes udmaling af den jamrende ”åndens røst”, der er trængt op i en krog i ”Flammekamret” i begyndelsen af sang XXVII af *Helvede* i *Den guddommelige komedie*. I *Flammekamrene* tager Langgaard udgangspunkt i netop denne tekst, og *Den guddommelige komedie* spillede også en vigtig rolle for Liszt, der komponerede flere værker, som er direkte knyttet til Dantes store epos. Bl.a. den såkaldte *Dante Sonate*, som Liszt oprindeligt kaldte *Après une lecture du Dante, fantasia quasi sonata*.

En anden fælles reference for Liszt og Langgaard er Wagner. Liszt havde et nært forhold til Wagner og hans musik, hvilket bl.a. førte til, at han som dirigent uropførte Wagners opera *Lohengrin*, og så blev Wagner i øvrigt også hans svigersøn, da Liszts datter Cosima blev Wagners anden hustru. I Langgaards musikalske verden var der ingen højere end Wagner, og dennes opera *Parsifal* var for Langgaard en form for fuldendelse af musikhistorien. Intet mindre. I Liszts *Excelsior!* får vi et lille kig ind i *Parsifals* trylleverden, da Wagner brugte dele af denne musik i sin opera, og i elegien *Am Grabe Richard Wagners* høres gralsklokkemotivet fra første akt af *Parsifal*. Netop dette motiv spillede en helt særlig rolle for Langgaard, hvilket tydeligt fremgår af dette erindringsglimt, knyttet til en koncertopførelse af *Parsifal* i 1894, da Rued Langgaard var et år gammel:

”Jeg (Rued L.) i Barnevognen i Garderoben i Koncertpalæet - afmægtigt grebet af de underlige *afsluttende* Gralsklokker (første akt). Følte mig i *Slægt dermed*. – Haabløshed i Barnevognen.”

Med *Antikrist* gav Langgaard mange år efter sit bud på et åndeligt storværk i slægt med *Parsifal*. Dermed har Langgaard også givet et bud på en musik, der nytolker det kristne budskab og

kommunikerer med moderne mennesker i en ny form løsrevet fra den traditionelle gudstjeneste. Liszt gik ikke helt så radikalt til værks, men efter at han som 54-årig blev præsteviet, blev den religiøse dimension stærkere i hans musik, og med det store korværk *Via crucis* (1878-79) forsøgte Liszt at revolutionere den katolske kirkes liturgiske musik. Men det lykkedes ikke at overbevise de kirkelige myndigheder om at musikken skulle opføres, så værket lå urørt hen frem til uropførelsen i 1929. Men her i 200-året for Liszts fødsel, hvor *Via crucis* iscenesættes i Ribe Domkirke med Matisse' billeder af Jesu Korsvej, må tiden være moden til at revurdere *Via crucis*.

Og med *Høstens tid og Korsfæstelsen* fra Langgaards orgeldrama *Messis* samt med Carl Th. Dreyers film *Jeanne d'Arcs lidelse og død* med orgelimprovisation er der rig mulighed for at dvæle ved stadier af lidelsen. Når det drejer sig om kunst er skildring af lidelse paradoksalt nok en kilde til noget af den største skønhed.

Velkommen til Rued Langgaard Festival 2011 under overskriften Passion – Liszt og Langgaard.

Esben Tange

Torsdag 1.9. kl. 20

Kvartetter til kærlighed og afsked
Nightingale String Quartet

Liszt: Am Grabe Richard Wagners S. 135. Elegi for Strygekvartet og klaver
Langgaard: Variationer over "Mig hjertelig nu længes"
Langgaard: Strygekvartet nr. 2 "Rosengaardsspil"
Langgaard: Strygekvartet nr. 3

Torsdag 1.9. kl. 21.30 – 23

Langgaard Lounge
Katrine Ring, DJ
Gæstesolister undervejs: Nightingale String Quartet

Fredag den 2.9. kl. 16-17.30

Langgaard Lounge
Katrine Ring, DJ
Dekonstruktion af Langgaards Symfoni nr. 9 "Fra Dronning Dagmars by" samt Rosengaardsviser og Den store mester kommer BVN 175.

Fredag den 2.9. kl. 20.00

Korsets vej
DR VokalEnsemblet
Søren Kinch Hansen, dirigent
Birgitte Ebert, orgel

Langgaard: Den store mester kommer BVN 175

**Liszt: Via Crucis S 53 i samspil med Matisse' billeder af Korsvejen.
Fra kapellet i Vence, Sydfrankrig.**

**Liszt: Zwei Lieder. Transkriberet af Clytus Gottwald.
Es muss ein Wunderbares sein (Oscar von Redwitz) S 314 (1857)
Morgen steh' ich auf und frage (Heine) S 290 (1842/1855)**

**Langgaard: Rosengaardsviser
Vel må jeg kysse dig, hjertenskær
Bag muren sidder de roser små
Træt**

**Visuelt koncept: Esben Tange
Lysregi: Lars Egegaard Sørensen**

Fredag den 2.9. kl. 22

**Jeanne d'Arc
Film. Jakob Lorentzen, orgelimpromvisation
Carl Th. Dreyer: Jeanne d'Arcs lidelse og død.**

Lørdag den 3.9. formiddag

Besøg på det nyrestaurerede Ribe Kunstmuseum

Lørdag 3.9. kl. 12

**Høstens tid
Orgelkoncert med Flemming Dreisig og Ribe Domkirkes Kor**

**Liszt: Excelsior!
Liszt: Præludium og fuga over B-A-C-H
Liszt: Præludium til oratoriet Die Glocken des Strassburger Münsters. Arr. For orgel. S 666
Langgaard: Messis 1. del.**

Lørdag 3.9. kl. 15

**Valfart til Weimar
Foredrag Peter Nissen:
Franz Liszt og Langgaard-familien**

Lørdag 3.9. kl. 20.00

**Sursum corda – Hjerterne opad
Mystik og religiøse fantasier hos Franz Liszt og Rued Langgaard.
En stemningsrejse i musik, billeder og ord, hvor Liszts Années de pèlerinage, Troisième année møder
Langgaards Chiesa madre, Le Béguinage og Hël-Sfærernes Musik.**

**Berit Johansen Tange, klaver
Esben Tange, regi.**

Lørdag 3.9. kl. 21.30 – 23

Langgaard Lounge
Katrine Ring, DJ
Gæstesolist undervejs: Berit Johansen Tange.

Søndag 4.9. kl. 10

Højmesse
Ribe Domkirke med musik af Rued Langgaard

Søndag den 4.9. kl. 13.30

På sporet af en symfoni
Foredrag Bendt Viinholt Nielsen:
Om Rued Langgaards 1. symfoni

Søndag den 4.9. kl. 16.00

Dante i musikken
Marianna Shirinyan

Liszt: Mephisto-Valse nr. 1
Liszt: La lugubre gondola 1 eller Liszt: R.W. –Venezia
Langgaard: Som en tyv om Natten BVN 211
Liszt: Dante Sonate
Langgaard: Flammekamrene BVN 221 (Fantasi over sang fra Dantes Guddommelige Komedie)
Liszt: Rhapsodie Espagnole